

Asia: VN/2821/2024

Lausuntopyyntö: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

a) Mitä vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan?

Aine ja esine käsite viittaa turvallisuusalan lainsäädäntöön. Tällä esityksellä lainvalvonnalle luodaan edellytykset perhe-elämän sisään tunkeutumiseen. Ongelma tässä on perinteinen ongelma tutkinnanjohtajilla, eli se, että tutkinta on motivoitunut muista kuin rikosta tutkivista syistä. Ongelma on merkittävä olemassaolevissa lainvalvonnan prosesseissa.

YLEISELLÄ TASOLLA ESITYKSESTÄ:

CIVIX ry kehottaa hallitusta vertaamaan lainmuodostamisen kehityssuuntaa siihen, mitä YK:n Lasten Oikeuksien Komitea suositteli Suomelle vuonna 2023. Esitetyt muutokset kyseisiin lakeihin ovat puettuja käytännön tarpeiden vaatteisiin, kun ne samalla luovat valtiolle työkalut paremmin puuttua lapsen tai heidän vanhempiansa elämään, erityisesti jo perheestään eristetyn lapsen. Suomi Komitean raportontikierroksella sitoutui vähentämään sijoitettujen lasten määrää ja sitoutui valvomaan sijoittamiseen liittyvää liiketoimintaa sekä Suomelle suositeltiin jo sijoitettujen lasten palauttamisen mahdollisuutta. Tämä esitys on selkeästi päinvastainen, se altistaa ihmiskauppaan.

b) Selkeyttääkö ehdotus lapsen kasvatuksen, valvonnan ja huolenpidon sekä perusoikeuksiin kajoavien rajoitusten välistä rajanvetoa sijaishuoltopaikan arjessa? Jos ei, miten säännöksiä tulisi muuttaa?

Ongelmaksi tulee muodostumaan kotirauhaan verrattavan elinpiirin oikeuksien varmistaminen.

2. Hallituksen esitysluonnoksessa esitetään terveydenhuoltolakiin (69 §) ja lastensuojelulakiin (16 b §) informatiivisuonteista viittausta voimassa olevaan sääntelyyn ns. hybridiyksikköjen perustamiseksi. Mitä vaikutuksia näette ehdotuksen taustalla olevan tavoitteen kannalta?

Näiden käsitteiden luominen viittaa erityisolosuhteen ja oikeuksien luomiseen lain raamissa. Erityisen ongelmallista on lapsen altistaminen salaisille tutkintamenetelmille, koska näitä ei valvota lainkaan ja KO:t eivät ota niistä vastuuta.

a) Ovatko ehdotukset sääntelyltään selkeitä ja käytännössä toteutettavissa?

Regulaatio ei auta, jos käytänteitä ei valvota riittävästi. Näin pitkälle menevien valtuuksien antaminen paikallisviranomaisten ja virkavastuulla toimivien tahojen käyttöön ilman, että väärinkäytön rankaisemisesta ja sanktioiden käytöstä on säädetty, on erikoinen esitys. Viranomaisen valvonta ja arviointi ei ole Suomessa sillä tasolla, että sille voisi luovuttaa oikeudet voimakeinoin tai ehdoillaan toteutuvaan olosuhteeseen.

b) Miten arvioitte henkilöstölle asetettujen vaatimusten riittävyttä?

-

c) Ehdotuksen mukaan asiakassuunnitelma tulisi tarkistaa vähintään neljän kuukauden välein ja sen tueksi tulisi saada asiantuntija-arvio. Miten arvioitte sääntelyä lapsen rajoittamisen tarpeellisuuden arvioimisen sekä sen sisällön ja laajuuden tarkistamisen näkökulmasta?

Perinteisesti vajavaisilla resursseilla toimiva viranomainen nojaa aina tehokkaimpiin käsillä oleviin keinoihin. Tästä näkökulmasta näin merkittävien valtuuksien antaminen on erikoinen esitys. Asiantuntija -arvio tulee usein yksityiseltä ja luo tarpeen, joka on liiketoiminnallisesti sidoksissa.

d) Mikä on näkemyksenne ehdotetun palvelun suhteesta erityisen huolenpidon jaksoon?

Hallituksen esitys on kokonaisuudessaan YK:n Lasten Oikeuksien Komiteana vuonna 2023 toteamien suuntaviivojen vastainen.

4. Esitetään muutettavaksi ja selkeytettäväksi nykyistä erityisen huolenpidon sääntelyä. Ovatko ehdotukset tarkoituksenmukaisia ja toteutettavissa käytännössä?

Ei

Vapamuotoiset huomiot kohdasta 4.

YLEISET HUOMIOT (koko esitys):

CIVIX ry kehottaa hallitusta vertaamaan lainmuodostamisen kehityssuuntaa siihen, mitä YK:n Lasten Oikeuksien Komitea suositteli Suomelle vuonna 2023. Esitetyt muutokset kyseisiin lakeihin ovat puettuja käytännön tarpeiden vaatteisiin, kun ne samalla luovat valtiolle työkalut paremmin puuttua lapsen tai heidän vanhempiensa elämään, erityisesti jo perheestään eristetyn lapsen. Suomi Komitean raportontikierroksella sitoutui vähentämään sijoitettujen lasten määrää ja sitoutui valvomaan sijoittamiseen liittyvää liiketoimintaa sekä Suomelle suositeltiin jo sijoitettujen lasten palauttamisen mahdollisuutta. Tämä esitys on selkeästi päinvastainen, se altistaa ja kannustaa ihmiskauppaan.

Tässä esitettyjä lakeja ei ole edelleenkään pohdittu suhteessa kansainväliseen lakiin, jonka painoarvo suomalaisen viranomaisen toiminnassa olisi pitänyt korostua merkittävästi. Eensisijaisena ehtona

kaikille näille muutoksille tulisi olla velvoite sijoittamiseen osallistuvien tahojen aktiivisesta valmistamisesta lapsen palauttamiseksi heidän biologisille vanhemmilleen. Kysymys ei ole yksin lapsen oikeudesta ja edusta vaan myös vanhemman ja perheen ihmisoikeuksista.

Orpon hallitus myös sanoutui irti myyntiartikkeliksi osoittautuneesta Kansallisesta Lapsistrategiasta, mikä selittää tällaisia irrallisia muutoksia, jotka ovat epälinjaisesti aiemmin sovittuun kehityssuuntaan. Komitean lausuntoa (tällä: https://www.dropbox.com/scl/fi/xghndlzgel7ptu2ktyk4z/CRC_C_FIN_CO_5-6_52903_E-1.pdf?rlkey=5522mbk9o1xnag5l7exx0a8ls&st=prwks2yg&dl=0) ei ilmeisesti ole muutostarvetta arvioitaessa edes muistettu silmäillä. Komitea suosittaa Suomea sitoutumaan Konventioon ja pidättäytymään siinä, mikä ei näytä realisoituvan todellisuudessa. Meidän tehtävä kansainvälisenä raportoitajana on tuoda nämä ylikansallisen järjestelmän tietoon. Suomen 'lapsistrategia' vaikuttaa olevan ihmisoikeusvastainen kokonaisvaltainen agenda. Huomioitavaksi tekijäksi nousee useiden merkittävien tahojen lausumattomuus asiassa.

Lapsen tasapainon ja suojelun nimissä ajetaan sisään myös salaisia pakkokeinoja. Suuri osa viranomaisista ei ymmärrä eikä tiedosta sitä, että Suomella on merkittävä ongelma uusien teknologioiden kanssa pakkokeinojen alla, kun ne aiheuttavat merkittäviä terveysongelmia. Suomi on neurologisten tautien kärjessä maailmassa kansalaisiin kohdistuvien ja testattavien langattomien menetelmien vuoksi, esimerkkinä aivokuoreen kohdentuva neurologinen tiedustelu, jotka ovat erityisesti kehitysiässä olevien yksilöiden aivokuorelle vahingollista. Halutaanko luoda yksikköjä, joissa näiden menetelmien kehittäminen olisi mahdollista nimenomaan lapselle manufakturoidun statuksen alla. Tällöin kysymys olisi ihmiskaupasta, josta nyt jo on kysymys liiketoiminnan osuudessa lapsen oikeuksiin. Perinteisesti lapsia on pidetty näiden menetelmien ulkopuolella, mutta nyt pääsy tälle alueelle halutaan taata lailla. Tiedämme turvallisuussektorin ongelmat, joita esiintyy turvallisuussektorin toimijoiden valvonnassa, rikollisten menetelmien käytössä, laillisten menetelmien rikollisessa käytössä, ja molempien rikollisesti motivoituneessa käytössä. Esityksessä näkyy enemmän hallinnon pyrkimys kuin lapsen etu ja oikeus.

Kiinnitimme huomiota myös 65§ esineiden poisottamiseen; nuorella ja lapsella tulee aina olla oikeus kommunikaatioon läheistensä kanssa valitsemallaan kommunikaationalustalla ja yksityisyyden tulee toteutua tässä. Mahdollisten rajoitusten tulisi toteutua siten, että ne integroidaan yksikköjen sääntöihin siten, että sama rajoitus koskee kaikkia ilman diskriminaatiota. Mutta Suomessa valvonta on ollut erityisesti ongelmallinen ja puutteellinen ja tästä syystä näin pitkälle menevät voimakeinot vaikuttavat ongelmallisilta, ne kajoavat suoraan niin lapsen fyysiseen kuin sosiaaliseen ympäristöön. Kuinka nuoren tai lapsen yksityisyys voi toteutua, vastaako esitys tähän lainkaan, koska käytännön tason ohjaus jätetään pois? Lisääntyvä yksilöiden laitostaminen siirtää ongelmia tulevaisuuteen. Viranomaisten epätasainen lastensuojelun laatu valitettavasti on johtanut siihenkin, että huostaan joutuu lisääntyvissä määrin yksilöitä olosuhteista, joissa heillä olisi ollut mahdollisuus eheytyä, eikä lähtökohtaisesti ongelmaa ole ollutkaan. Viranomaisten koulutuksen tason valvonta tulisi lisätä tähän sekä päätösten motivaatioiden uudelleenarviointi.

Tässä esityksessä vaikuttaa olevan kysymys lastensuojelun aseistamisesta perheinstitutioita kohtaan, mikä tapahtuu tuolloin, kun viranomaisten valvonnan ja sanktioiden puute materialisoituvat. Samalla mahdollistaen liiketoiminnan sektorilla (ihmiskauppa).

62 ja 63§ Yhteydenpidon rajoittaminen ja rajoittamista koskeva päätöksenteko

Suomi sitoutui diskriminaation vähentämiseen raportointikierroksella Lasten Oikeuksien Komiteaan vuonna 2023. Yhteydenpidon rajoittaminen on lähisuhdeväkivaltainen teko sekä yksityisyyden rajaaminen. Näistä poikkeaminen ei ratkaise ongelmia.

64 ja 70 a § Tekninen valvonta lastensuojelulaitoksessa

Tutkinnanjohtajien valvonta ja valtuutuksien karsiminen on ainoa mahdollisuus tällaisen toteuttamiseen. Suomella on valtavia ongelmia lainvalvonnassa pakkokeinojen väärinkäytössä, tuomioistuimet eivät halua näitä tunnistaa, eikä poliisilla ole rehellistä valvojaa. Näitä teknologioita kehitetään nimenomaan vastaavanlaisissa olosuhteissa, joten tässä on kaikki elementit ihmiskaupan toteutumiselle, kun luodaan vielä suljettu olosuhde, johon vanhemmat tai läheiset eivät pääse hyvinvointia varmistamaan.

65 § Aineiden ja esineiden poisottaminen lastensuojelulaitoksessa

Aine ja esine käsite viittaa turvallisuusalan lainsäädäntöön.

66 § Henkilöntarkastus

Fyysinen ja sosiaalinen ympäristö kompensoituvat, edelleen diskriminaation vaara.

66 a § Henkilönkatsastus

-

67 § Omaisuuden, lähetysten ja tilojen tarkastaminen ja lähetysten luovuttamatta jättäminen

Lähetysten luovuttamattajättäminen ei sovi pakkokeinona edes aikuisten kohdalla. Tätä menetelmää käytetään yksityiselämää monin tavoin manipuloivasti ja menetelmällä on pitkäkestoisia vaikutteita elämän laadun ja mahdollisuuksien toteutumisen suhteen. Tieto siitä, mitä jätetään luovuttamatta on oltava lapsella ja nuorella tai muilla menetelmän kohteilla.

68 § Kiinnipitäminen laitoksessa

-

68 a § Kiinnipitäminen lapsen laitoksesta poistumisen estämiseksi

-

69 a § Luvatta lastensuojelulaitoksesta poissaolevan lapsen etsintä ja palauttaminen

-

69 b § Lapsen kiinniotto

-

69 c § Kiinniotetun lapsen kuljettaminen

-

69 d § Perhekodista luvatta poissaolevan lapsen etsintä ja palauttaminen

-

69 e § Poliisin virka-apu laitoksesta ja perhekodista luvatta poissaolevan lapsen kiinniottamisesta ja kuljettamisesta

-

71 § Erityiset rajoitukset kuntouttavan suljetun laitospalvelun aikana

-

72 § Erityiset rajoitukset erityisen huolenpidon jakson aikana

-

6. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki Valtion lastensuojelulaitoksesta ja sen yhteydessä toimivasta koulusta ja täsmennettäväksi viraston nykyistä rakennetta. Vastaisivatko ehdotukset tätä tavoitetta?

Ei

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 6.

-

7. Esityksen tavoitteena on vahvistaa kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen oikeutta erityiseen suojeluun. Vastaavatko ehdotukset tätä tavoitetta?

-

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 7.

-

8. Vapaamuotoiset huomiot koko esityksestä.

CIVIX ry kehottaa hallitusta vertaamaan lainmuodostamisen kehityssuuntaa siihen, mitä YK:n Lasten Oikeuksien Komitea suositteli Suomelle vuonna 2023. Esitetyt muutokset kyseisiin lakeihin ovat puettuja käytännön tarpeiden vaatteisiin, kun ne samalla luovat valtiolle työkalut paremmin puuttua lapsen tai heidän vanhempiensa elämään, erityisesti jo perheestään eristetyn lapsen. Suomi Komitean raportontikierroksella sitoutui vähentämään sijoitettujen lasten määrää ja sitoutui valvomaan sijoittamiseen liittyvää liiketoimintaa sekä Suomelle suositeltiin jo sijoitettujen lasten palauttamisen mahdollisuutta. Tämä esitys on selkeästi päinvastainen, se panostaa ihmiskauppaan.

Tässä esitettyjä lakeja ei ole edelleenkään pohdittu suhteessa kansainväliseen lakiin, jonka painoarvo suomalaisen viranomaisen toiminnassa olisi pitänyt korostua merkittävästi. Ensisijaisena ehtona kaikille näille muutoksille tulisi olla velvoite sijoittamiseen osallistuvien tahojen aktiivisesta

valmistamisesta lapsen palauttamiseksi heidän biologisille vanhemmilleen. Kysymys ei ole yksin lapsen oikeudesta ja edusta vaan myös vanhemman ja perheen ihmisoikeuksista.

Orpon hallitus myös sanoutui irti myyntiartikkeliksi osoittautuneesta Kansallisesta Lapsistrategiasta, mikä selittää tällaisia irrallisia muutoksia, jotka ovat epälinjaisesti aiemmin sovittuun kehityssuuntaan. Komitean lausuntoa (täällä: https://www.dropbox.com/scl/fi/xghndlzgel7ptu2ktyk4z/CRC_C_FIN_CO_5-6_52903_E-1.pdf?rlkey=5522mbk9o1xnag5l7exx0a8ls&st=prwks2yg&dl=0) ei ilmeisesti ole muutostarvetta arvioitaessa edes muistettu silmäillä. Komitea suosittaa Suomea sitoutumaan Konventioon ja pidättäytymään siinä, mikä ei näytä toteutuvan todellisuudessa. Meidän tehtävä kansainvälisenä raporttijana on tuoda nämä ylikansallisen järjestelmän tietoon. Suomen 'lapsistrategia' vaikuttaa olevan ihmisoikeusvastainen kokonaisvaltainen agenda. Huomioitavaksi tekijäksi nousee useiden merkittävien tahojen lausumattomuus asiassa.

Lapsen tasapainon ja suojelun nimissä ajetaan sisään myös salaisia pakkokeinoja. Suuri osa viranomaisista ei ymmärrä eikä tiedosta sitä, että Suomella on merkittävä ongelma uusien teknologioiden kanssa pakkokeinojen alla, kun ne aiheuttavat merkittäviä terveysongelmia. Suomi on neurologisten tautien kärjessä maailmassa kansalaisiin kohdistuvien ja testattavien langattomien menetelmien vuoksi, esimerkkinä aivokuoreen kohdentuva neurologinen tiedustelu, jotka ovat erityisesti kehitysiässä olevien yksilöiden aivokuorelle vahingollista. Halutaanko luoda yksikköjä, joissa näiden menetelmien kehittäminen olisi mahdollista nimenomaan lapselle manufakturoidun statuksen alla. Tällöin kysymys olisi ihmiskaupasta, josta nyt jo on kysymys liiketoiminnan osuudessa lapsen oikeuksiin. Perinteisesti lapsia on pidetty näiden menetelmien ulkopuolella, mutta nyt pääsy tälle alueelle halutaan taata lailla. Tiedämme turvallisuussektorin ongelmat, joita esiintyy turvallisuussektorin toimijoiden valvonnassa, rikollisten menetelmien käytössä, laillisten menetelmien rikollisessa käytössä, ja molempien rikollisesti motivoituneessa käytössä. Esityksessä näkyy enemmän hallinnon pyrkimys kuin lapsen etu ja oikeus.

Kiinnitimme huomiota myös 65§ esineiden poisottamiseen; nuorella ja lapsella tulee aina olla oikeus kommunikatioon läheistensä kanssa valitsemallaan kommunikatiivisella ja yksityisyyden tulee toteutua tässä. Mahdollisten rajoitusten tulisi toteutua siten, että ne integroidaan yksikköjen sääntöihin siten, että sama rajoitus koskee kaikkia ilman diskriminaatiota. Mutta Suomessa valvonta on ollut erityisesti ongelmallinen ja puutteellinen ja tästä syystä näin pitkälle menevät voimakeinot vaikuttavat ongelmallisilta, ne kajoavat suoraan niin lapsen fyysiseen kuin sosiaaliseen ympäristöön. Kuinka nuoren tai lapsen yksityisyys voi toteutua, vastaako esitys tähän lainkaan, koska käytännön tason ohjaus jätetään pois? Lisääntyvä yksilöiden laitostaminen siirtää ongelmia tulevaisuuteen. Viranomaisten epätasainen lastensuojelun laatu valitettavasti on johtanut siihenkin, että huostaan joutuu lisääntyvissä määrin yksilöitä olosuhteista, joissa heillä olisi ollut mahdollisuus eheytyä, eikä lähtökohtaisesti ongelmaa ole ollutkaan. Viranomaisten koulutuksen tason valvonta tulisi lisätä tähän sekä päätösten motivaatioiden uudelleenarviointi. Kysymyksessä vaikuttaa olevan lapsiin kohdistettavien pakkokeinojen päättämisestä sekä heidän läheisiinsä tämän lainsäädännön varjolla.

Tässä esityksessä vaikuttaa olevan kysymys lastensuojelun aseistamisesta perheinstitutioita kohtaan, mikä tapahtuu tuolloin, kun viranomaisten valvonnan ja sanktioiden puute materialisoituvat. Samalla mahdollistaen liiketoiminnan sektorilla (ihmiskauppa).

Hellberg Ville
CIVIX ry